

Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου, 4η ενότητα
«Το σχολείο στο χρόνο..»: διαθεματική προσέγγιση
μέσα από τη Νεοελληνική Λογοτεχνία

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται:

- ☛ το σχολείο στο παρελθόν και στο μέλλον
- ☛ οι **διαθέσεις** του ρήματος
- ☛ ο ρόλος του **αντικειμένου** στην πρόταση και οι διάφορες μορφές του
- ☛ πώς οργανώνεται και αποκτά **συνοχή** ένα **ευρύτερο κείμενο**

Δύο προτάσεις για την προσέγγιση της ενότητας

A. Ένα «διαθεματικό σχέδιο εργασίας»¹ τετράμηνης διάρκειας

Έναρξη του προγράμματος: το Σεπτέμβριο, με αφορμή τη διδασκαλία τού «Και πάλι στο σχολείο» (Ζωρζ Σαρή, Ε.Π., 1995), στο μάθημα των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

Περιεχόμενο: ολόκληρα έργα νεοελληνικής πεζογραφίας (ή ξένης, σε δόκιμη μετάφραση) που αναφέρονται στην, ή και στη, σχολική ζωή.

Στόχοι: να διαβάσουν οι μαθητές ένα ολόκληρο έργο της νεοελληνικής λογοτεχνίας και να ασκήσουν ορισμένες δεξιότητες (επικοινωνία, βελτίωση της ατομικής επίδοσης, ευαίσθητη αντίληψη της τέχνης, κριτική επεξεργασία πληροφοριών).

Τρόπος επεξεργασίας: παρουσίαση του έργου από το μαθητή που το έχει αναλάβει, μέσα στην τάξη, κατά τα 6-7 πρώτα λεπτά μιας διδακτικής ώρας, με τη βοήθεια ενός δισέλιδου που έχει ετοιμάσει για τους συμμαθητές του [βλ. δείγμα παρακάτω]. Επιδίωξη (αλλά όχι προϋπόθεση) είναι να έχουν προλάβει να γίνουν όλες οι παρουσιάσεις, όταν πρόκειται να αρχίσει η διδασκαλία της 4ης ενότητας της ΝΓ (τέλος Ιανουαρίου).

Σύνδεση με την ύλη της ενότητας: χρήση αποσπασμάτων από τις παρουσιάσεις των μαθητών για να δημιουργηθούν φύλλα εργασίας [βλ. δείγμα παρακάτω] με τα οποία θα γίνει εμπέδωση των Διαθέσεων του ρήματος και του ρόλου του Αντικειμένου.

¹ Ένα βιβλίο που δίνει μια κατατοπιστική εισαγωγή στην έννοια του διαθεματικού σχεδίου/project, καθώς και 23 δείγματα εργασίας για όλα τα φιλολογικά μαθήματα και την ιστορία, είναι το πολύ πρόσφατο: Χριστίνα Αργυροπούλου, Α. Κυρκίνη-Κούτουλα, Γιώργος Πολύζος κ.ά., *Η διαθεματικότητα στα φιλολογικά μαθήματα και τα σχέδια εργασίας/project. Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*, επιστ. επιμ. Χριστίνα Αργυροπούλου, Αθήνα: Μεταίχμιο [Νοέμβριος] 2007

ΔΕΙΓΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

και ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έλσα Λιαροπούλου, *Ο σύλλογος (μυθιστόρημα)*, Αθήνα: Ίνδικτος 2001.

1. Η συγγραφέας

Η Έλσα Λιαροπούλου (1954 –) είναι φιλόλογος και εργάζεται στη Μέση Εκπαίδευση. Έχει δημοσιεύσει τις συλλογές διηγημάτων *Οι Άλλες* (Αθήνα:Νεφέλη, 1994) και *Πλην Ενός* (Αθήνα: Ίνδικτος, 1998), καθώς και το μυθιστόρημα που παρουσιάζεται εδώ. Με τον Γιάννη Πατίλη έχει επιμεληθεί τη συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του Άγγελου Σημηριώτη (Αθήνα 1995). Άρθρα, κριτικές και σχόλιά της έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και διευθύντρια του Ποιητικού Εργαστηρίου στο Ίδρυμα «Τάκης Σινόπουλος – Σπουδαστήριο Νεοελληνικής Ποίησης».

2. Η υπόθεση του μυθιστορήματος

Το μυθιστόρημα παρακολουθεί τα 11 μέλη ενός συλλόγου καθηγητών σε λύκειο της Αθήνας από την 1η Σεπτεμβρίου, που επιστρέφουν στο σχολείο, μέχρι την ώρα που γίνεται ο αγιασμός. Το έργο οργανώνεται σε δύο μέρη: Στο πρώτο (σχεδόν το ½ του βιβλίου) περιγράφεται η δραστηριότητα στο σχολείο τις δέκα πρώτες μέρες του Σεπτεμβρη (εδώ η αφήγηση είναι τριτοπρόσωπη). Στο δεύτερο περιγράφονται, σε 11 ξεχωριστούς εσωτερικούς μονολόγους, οι σκέψεις που κάνει κάθε καθηγητής χωριστά (οι μονόλογοι παρατίθενται σύμφωνα με τη σειρά των καθηγητών στην ιεραρχία του συλλόγου), την ώρα που οι ιερείς τελούν τον αγιασμό. Το βιβλίο τελειώνει τη στιγμή που ο διευθυντής παίρνει στα χέρια του το μικρόφωνο, για να βγάλει τον καθιερωμένο λόγο.

3. Τα σχόλιά μου για το έργο

Δεν πρόκειται για μυθιστόρημα με τη συνήθη έννοια: ο μύθος δεν είναι «εκτεταμένος και πολυ-επεισοδιακός, πολύπτυχος και πολύπλοκος»· κυρίως περιγράφονται οι χαρακτήρες, οι σκέψεις, οι αντιδράσεις των μελών του συλλόγου και οι μεταξύ τους σχέσεις. Πεζογράφημα ενδιαφέρον για τις αφηγηματικές του τεχνικές² και την ιδιότυπη δομή του. Ένας αναγνώστης που προέρχεται από το χώρο της Μέσης Εκπαίδευσης βρίσκει συχνά σημεία που θα τον κάνουν να μειδιάσει, επειδή το αφήγημα του θυμίζει οικείες καταστάσεις, ωστόσο ο ρεαλισμός και η ειρωνεία στην αφήγηση φτάνουν κάποτε σε έναν τόνο τόσο πεσιμιστικό και αμοραλιστικό, που μπορεί να φανεί υπερβολικός αλλά και άδικα υπονομευτικός της θέσης του καθηγητή στον εργασιακό του χώρο.

² Ένα βιβλίο «χρήστικό και χρήσιμο σε φιλόλογους, φοιτητές και μελετητές», για την εμπέδωση και τη διδασκαλία των αφηγηματικών τεχνικών, είναι το: Γιώργος Καλλίνης, *Εγχειρίδιο αφηγηματολογίας. Εισαγωγή στην τεχνική της αφήγησης*, Αθήνα: Μεταίχμιο 2005.

4. Αποσπάσματα³

«Η ΕΝΑΡΞΗ»

(Ο Σεπτέμβρης φτάνει πρώτα στις αυλές των σχολείων· μια υπόκωφη βοή που περιορίζεται από τις μάντρες των σχολικών συγκροτημάτων έρχεται σιγά-σιγά στην επιφάνεια και ταράζει τα πάντα, τα κτίρια, τα γυμναστήρια, τις τουαλέτες, μοιάζει πως θα ραγίσει τα τσιμέντα που με μεγάλη επιμέλεια έχουν καλύψει όλους τους χώρους και θα χυθεί ανεξέλεγκτα στον αέρα. Το σχολείο ξυπνάει και οσμίζεται γύρω του σαν κυνηγάρικο σκυλί. Τείνει να βγει από τα όριά του, να ξεχυθεί στους δρόμους, να μαζέψει τους μαθητές και τους καθηγητές που νόμισαν ότι το καλοκαίρι κρατάει αιώνια ή ότι μπορεί και να μη γυρίσουν πίσω, ξεγελούνται από την αίσθηση πως αυτοί δίνουν στο σχολείο ζωή, παραβλέπουν τη σιωπηλή παρουσία του, αρνούνται να δεχτούν πως βρίσκεται εκεί πάντα και παρακολουθεί το πλήθος που έρχεται και φεύγει, διαρκώς, τον καθένα χωριστά, χρόνια και χρόνια η σκιά του κυκλώνει κι αυτούς που το έχουν τελειώσει κι αυτούς που πρόκειται, μπαίνει στα όνειρά τους και τους κάνει να νιώθουν και να φέρονται σαν αιώνιοι μαθητές ακόμη κι αν νομίζουν πως έχουν ξεμπερδέψει για πάντα μαζί του.)

[...] Το γραφείο είχε γεμίσει· μερικοί είχαν κάνει αυτοσχέδια συνεργεία και περνούσαν βαθμούς στις καρτέλες, άλλοι έβγαζαν αποτελέσματα.

«Πρέπει να τελειώνουμε σήμερα, δεν είναι σωστό την ημέρα του Αγιασμού κάποια παιδιά να μην ξέρουν αν έχουν περάσει την τάξη, νιώθουν ξεκρέμαστα, τους δημιουργείται ψυχολογικό πρόβλημα», έλεγε με έντονο ύφος η Ντίνα Μ. στον υποδιευθυντή που την παρακολουθούσε μάλλον αδιάφορα γιατί η προσοχή του ήταν στραμμένη στην ομάδα των φυσικών που έβγαζε τα αποτελέσματα. Κι ενώ έκανε μια ανυπόμονη κίνηση προς το μέρος ^{της} όταν να της έλεγε μη μας ζαλίζεις με τις αναλύσεις, τους πλησίασε η Λιάνα Σ. που ζητούσε δυο χιλιάδικα από τον καθένα: «δεν είναι σωστό να μην υπάρχει τίποτα για φαγητό στη συνεδρίαση, θα στεγνώσει το στόμα μας, θα πεταχτώ εγώ με τον Αντώνη Λ. στη γωνία να φέρουμε διάφορα μεζεδάκια, στο κάτω-κάτω για να βρέξουμε τη νέα χρονιά!» [...]

«ΝΙΚΟΣ Β.»

Θα πρέπει να συνηθίσω αυτή την τελετουργία για τριάντα, τριανταπέντε χρόνια, ποιος ξέρει, όλο ανεβαίνουν τα όρια σύνταξης, είμαι τριάντα επτά, θα φτάσω εβδομήντα και θα σέρομαι στον Αγιασμό. Αν συνυπολογίσω μάλιστα και τα χρόνια που ήμουν μαθητής, μια ζωή κάθε δέκα του Σεπτέμβρη θα με ραντίζουν... αν πράγματι το νεράκι αυτό έχει ισχύ, όλοι οι καθηγητές πεθαίνουν άγιοι!

Τελικά σωστά επέμενε η Μαρία το πρωί να φορέσω τη βέρα, μου προσδίδει κύρος, και το λινό μπεζ παντελόνι με το γαλάζιο μακρυμάνικο πουκάμισο ωραία επιλογή είναι, κι αυτή δική της, χαλάλι, κι ας σιδέρωνε και μουρμούραγε μέχρι τα μεσάνυχτα.

Οι υπόλοιποι άντε να με περνάνε πέντε-έξι χρόνια και κοντεύουν ήδη τα είκοσι χρόνια υπηρεσίας, θα ~~παρ~~ιστάνουνε και τους αρχαιότερους... Άρρησα να κάνω τα χαρτιά μου... έπεσα και πάνω στο φρακάρισμα της επετηρίδας... και να 'μαι τώρα, νέος, και μόνο που μου θυμίζει το στρατό είναι αρκετό για ν' ανατριχιάσω! [...]

Πάντως προς το παρόν ο Αγιασμός φροντίζει να κρατηθούν οι ισορροπίες... Η αναμέτρηση θα πρέπει να αρχίσει από αύριο... Αλλά γιατί πρέπει να βιαστούμε τόσο; Σήμερα είναι Τετάρτη, αύριο θα πάρουμε τα βιβλία... την Παρασκευή θα φτιάξουμε τα τμήματα και θα μοιράσουμε τα βιβλία.. κι από Δευτέρα βλέπουμε...

³ Τα αποσπάσματα έχουν μεταφερθεί στο μονοτονικό σύστημα, αλλά διατηρείται η ορθογραφία και η στίξη του πρωτοτύπου.

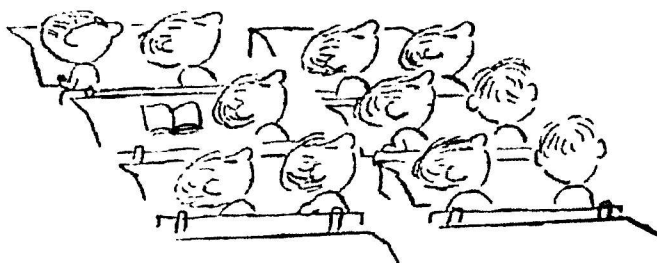
Ασκήσεις εμπέδωσης:

1. Αναγνωρίστε τη διάθεση των υπογραμμισμένων ρημάτων.
2. Αναγνωρίστε αν τα ρήματα αυτά είναι μεταβατικά ή αμετάβατα.
3. Βρείτε από ένα παράδειγμα αντικειμένου που να είναι: ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, μετοχή και ολόκληρη πρόταση.
4. Βρείτε όλα τα αντικείμενα που υπάρχουν στην παράγραφο «Ο Χάρης Κ. ... δουλειά».
5. Εντοπίστε περιπτώσεις δίπτωτων ρημάτων. Εξηγήστε ποια είναι τα αντικείμενά τους.

B. Συνεργασία των μαθητών σε ομάδες μέσα στην τάξη, κατά τη διδασκαλία της ενότητας

Περιεχόμενο: επιλεγμένα από τον διδάσκοντα αποσπάσματα έργων της νεοελληνικής πεζογραφίας, ή ποιήματα, που αναφέρονται στη σχολική ζωή.⁴ *Τρόπος επεξεργασίας:* μοιράζεται διαφορετικό απόσπασμα σε κάθε ομάδα 3-4 μαθητών, σε μία διδακτική ώρα της ενότητας. Ο διδάσκων ρυθμίζει τον τρόπο προσέγγισης των κειμένων και τι θα ζητηθεί από τους μαθητές σε σχέση με την ύλη της ενότητας (π.χ. αν θα χρησιμοποιηθούν για νοηματική επεξεργασία στην αρχή, ή αργότερα, για τη διδασκαλία των γραμματοσυντακτικών φαινομένων).

⁴ Ένα βιβλίο που δίνει πολλές ιδέες είναι η ανθολογία: Κώστας Ακρίβος (εισαγωγή, επιλογή κειμένων), *Να μαθαίνω γράμματα... Το σχολείο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία*, Αθήνα: Μεταίχμιο 2004.